„RADOMER-KIELCER LEBEN“ № 32 (120) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ יאהרגאַנג דריטער גראַשען 25 פּרייז

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

ראַדאָם פרייטאָג כ"ו מנחם אב תרפ"ו ◆◆ פאַר'ן אינהאַלט אין טעקסט פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך ◆◆ 6 go sierpnia 1926 roku

היינט 10 זייטען.

אַ הערצליכען מזל–טוב ווינשען מיר אונזער טאָכטער, שוועסטער און שוועגערין

מיט ה׳ **רחל'ע מאַדזשעיעווצקי**

שלום ראָזענבוים —

גלייכצייטיג ווינשען מיר זיי אַ גליקליכע רייזע צום אַבּפאָהר נאָך קאַנאַדע, ועלען זיי האָבען אַ גליקליכע ציקונפט אין זייער נייער היים.

קלמן גאָלדפאַרב עט **פרוי.**

מוטער **מרים, ברודער ברוך לייב**

און **שמואל מאַדזשעוויעצקי.**

אַ הערצליכען מזל–טוב צו אייער חתונה און אַ גליקליכע רייזע צו אייער אַבּפאָהר נאָך קאַנאַדע, ווינשען מיר אונזערע ליבע קוזינען:

פרל׳ **רחל'ע מאַדזשעוויעצקי**

און ה׳ **שלום ראָזענבוים.**

פלטי׳ גאָלדפאַרב עט פאַמיליע.

כשר

פערלאַנגט אומעטום

נ ו ר

„פאַטאָקאָל“

ווייל **„פאַטאָקאָל“** איז די בעסטע און ביליגסטע

קאַקאָס-פּוטער

כשר

Zakłady Cegielniane

„KOCHANÓWEK“

w Radomiu – Kaptur

מאַכט בעקאַנט די ג׳ אייניוואוינער פון ראַדאָם אין אומגעגענד, אַז אונזער **צעגיעלניע** איז געבראַכט געוואָרען אין בעוועגונג און מיר האָבען שון גרייט **מאַשין און האַנד-ציגעל** אויף וועלכע מיר נעמען אָן בעשטעלונגען, וואָס וועלען אויסגעפיהרט ווערען פינקטליך

צו מעסיגע פרייזען

מיט אכטונג: **ציגעל-פאַבריק „קאָכאַנאָוועק“**

דזשערזשאָווצע: **ח. דרעזנער,**

ראַדאָם, וואַלאָווא 31.

בעקאַנטמאַכונג.

אַזוי ווי רעי- ערשטקלאַסיגער סוחר **אהרן ראָזנער** פון סקאַרזשיסק איז געקומען קיין (סטאַציע) זאַגנייענסק — (קעלצער קרייז) קויפען קלעפּקער און צוליב דעם וואָס איבער די דאָרטיגע סוחרים האָט ער נישט געקאָנט קויפען ביליג, האָט ער אָנגענומען נישט מענשליכע מיטלען ווי **מסירה** און וועלען דורך דער הילף פון דער מאַכט קאָנפיסקירען אַ וואַגאָן קלעפּקעס פאַר 500 דאָלאַר וואָס געהערט צו אַ יוד. דעם ראַזיגען מהאָט גיב איך איבער דער עפענטליכקייט און זאָל די געזעלשאַפט משפט'ן.

י. רובינאָוויטש

קעלץ.

Z okazji zaręczyn naszej przyjaciółki p. **Edzi Wajsfusówny** z p **Józefem Zejgfingerem** (Metz) wyrażają narzeczeństwu serdeczne życzenia, szczęśliwej i promiennej przyszłości

Felicja i Maurycy HOCH.

Z intencji zaślubin naszego v. prezesa p. **Staszewskiego** z p. **Rysią Rabinowiczówną** życzą młodej parze wiele szczęścia

Zarząd i członkowie Ż. T. G. S. „MAKABI“.

Z intencji zaślubin p. **Sali Frajdenrajchównej** z p **Samuelem Nachmanem** życzymy długiego pożycia, by droga ich przyszłości wyścielona była kwiatami.

Rodzina Birencweig.

מזל—טוב אייך ה׳ **יצחק בייגפינגער** (מעטץ) און פר'ל **עדזשע וויספוס** (ראַדאָם) צו אייער פערלאָבונג.

זיסקינד גלייכמאַן עט פרוי און טאָכטער.

לבואך בברית הנשואין הב׳ה יקרה **בת-שבע איזנבג** את בחירת לבך **יחיאל קריגר** כוה לרגיות תזכו להגשים את רעיוננו החלוצי על הרי יהודה והגליל.

דנציגר צבי, אספיס יעקב וקילר מנחם.

וואָלף מאַנגעל — **שיינדיל ראָזענעק**

קעלץ — בענדין

האָבען חתונה פרייטאָג דעם 6-טען אויגוסט 1926.

צו דער האָכצייט פון אונזער פריינד וו. מאַנגעל מיט פר"ל ש. ראָזענעק וואונשען מיר אַ ברכת מזל—טוב גליק און צוויגעס צופרידענהייט.

קעלץ. **חיים זיעלאָני, הלל מאַרימונד.**

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי“ טעאַטער

גאַסט-אָלען פון די פעראייניגטע טרופּע פון אידישען אַרטיסטען פעראיין אין וואַרשע. —— מיטן אַנטייל פון: זאַריצקאַ, שפילמאַן, מאַכאַ ראָוויסקאַ סעגאַל. מענער: פעלד, באַלבירסקי, מאַכאַראָווסקי, גוטמאַן שיינער.

שבת דעם 7-טען אויגוסט און זונטאָג דעם 8-טען 8.45 אָווענד

ווערט געשפּילט די לאַנג ערוואַרטעטע אָפּערעטע, וועלכע איז געשפּילט געוואָרען אין וואַרשאַ אַ גאַנצען סעזאָן מיט'ן גרעסטען ערפאָלג

די קאַווקאַזער ליבע.

אָפּערעטע אין 3 אַקטען פון פ. ק. סאַנדלער.

די ראָלען ווערען אויסגעפיהרט:

פאַיעל מאָסיעעייטש	גוטמאַן	ראַאיסאַ	וואַריצקאַ
איסאַק	פעלד	ליובאַ	סעגאַל
קאַסיאַ	שפּילמאַן	לאַזאַר מאַרקאָוויטש	שיינער
זבירשאַ	מאַכאַראָווסקאַ	מישאַ	באַלבירסקי
חיים אהרן	מיכאַראָווסקי	צוציק	מענדעלעוויטש

אין 2—טן אַקט אַ גרויסער קינדער-באַלעט—אין 1—טן אַקט די קינאָ אויפנאַהמע איסאַק פאָהרט מיט דער אייזענבאַהן פון מאָסקווא נאָך קאַווקאַז. אַ פּאַרגרעסערטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ גאָלדראַט

באַמערקונג: טראָץ די גרויסע קאָסטען פון דער אויסשטאַטונג און נייע קאָסטיומען ווערען דאָך די פרייזען נישט געהעכערט. בילעטען פון 1 זל. ביז 3 זלאָטעס.

אכטונג! שבת און זונטאָג זענען פריי-קאַרטען נישט גילטיג!

קעלץ דאָנערשטאַג דעם 12 טן און פרייטאָג דעם 13 טן 8 45 אָוו.

קומט נאָך קעלץ נאָר אויף 2 פאָרשטעלונגען פון ראַדאָם די פעראייניגטע טרופּע עס ווערט געשפּילט צום ערשטען מאָהל אין קעלץ

די קאַווקאַזער ליבע און שאַ! שאַ! די מומע געהט

(Hallo Ciotka) געשעפטס-פיהרער ה׳ ליכטער.

און ווען וועט עס שוין נעמען א סוף?

ווען וועט שוין ענדליך א סוף נעמען צום קאמפף ארום דער שטוהל פון רבנות אין אונזער שטאדט? ווען וועלען שוין אמאהל אויפהערען די אומווירדיגע מעשים, וואס ווערען בענוצט צו אט דעם הארטנעקיגען קאמפף? און ווען וועט סוף כל סוף שוין א סוף נעמען צו דער אזוי פערשאלטענער רבנות-פראגע, וואס פרעסט און טאטשעט ווי א בייזער ווארים דעם ארגאניזים פון א גאנצען יודישען קאלעקטיוו, פון א פאמיליען-טויזענדיגער מאסע, און זויגט אויס פון איהר דאס לחלוחי'ת, דעם דם התמצי'ת און דעס לעצטע ביסעל מארך?

שוין 13 יאהר ווי א גאנצע שטאדט איז ארומגענומען אין פלאמען פון א פייער-שפייענדיגען וואולקאן, וועלכער רופט זיך רבנות-קאמפף, שוין 13 יאהר ווי א שטאדט געהט אב אין חורבות צוליב א מחלוקה ארום דעם קהל'ישען פאסטען פון א רב, וואס איז פערנומען געווארען אהן רצון פון זיין עדה.

און וואס אלץ איז שוין נישט אבגעטוהן געווארען במשך פון אט די 13 יאהר: ספראוועט אין פאנדעס, פראוועס און עהרען-געריכטען, מסירות, אינסינואציעס, דאנאסען, ארעסטען, רעוויזיעס, און נאך איז נישט פערענדיגט דער לעצטער אקט פון דער וויסטער דראמע, וואס הייסט „חילול השם“

ה' קעסטענבערג וויל נישט רעזיגנירען פון קאמפף. ער וויל נישט שלום מאכען מיט'ן געדאנק, אז דער קאמפף, וואס ער פיהרט געגען דער קהלה, איז א צווייפעלהאפטער און אז עס וואלט גיכער געלוינט פאר איהם, אנשטאט ווייטער צו פארטזעצען זיינע מלחמות און אמביציעזען קאמפס-דורשטיגען געלוסט, צו געהן צו א דין תורה, צו וועלכער ער אליין האט מיט חדשים צוריק גערופען די קהלה. ה' קעסטענבערג טהוט דאס נישט, זיין פערעהרער-קרייז האט בעסער אונטערגענומען א אפענסיווע אויפ'ן גאנצען פראנט. די אפענסיווע דריקט זיך אויס אין פערשידענע פארמען און איז געווענדעט געגען דער יודישער קהלה-רעפרעזענטאנץ. קודם כל האט ה' קעסטענבערג געשטורמעט דאס געוויסען פון דער רבנישער וועלט, מיט וועמענס כח ער האט מוסר מודעה געווען פאר דער וועלט בכן ער רופט די יודישע קהלה אין ראדאם צו א דין-תורה, פון דער צווייטער זייט האבען זיינע אנהענגער אין איין וועגס א שאט געטוהן מיט א האגעל פראטעסטען געגען דעם ביודזשעט פון דער קהלה. אויב דאס איז נאך ווייניג געוועזען, איז מען איינגעקומען אין סטאראסטווא, אז די ביכער פון דער קהלה, זענען עפעס נישט אין בעסטען ארדנונג; אז די גמינע נעמט פאר קרקעות אויפ'ן בית-החיים בעצאהלט מיט דאלארען. דער קאמפף ענטוויקעלט זיך ערשט און געהט קוממיות, מען איז אריין אין דער גיעסטער ברייען. מתים פון די קברים שלעפט מען ארויס און מען וויל מאכען פון זיי לעבעדיגע סאקאצען. דער רעזולטאט דערפון? — א פרישע רעוויזיע אין גמינע.

פון דעם אלעם זעהט מען בעשיינפערליך ארויס, אז ה' קעסטענבערג'ס הזמנה און זיין אויפפאדערען די קהלה צו א דין תורה איז באלד לכתחילה אויס געווען א בלויער מאניעוור צו האמעווען די רבנים-וואהלען, און היות ווי דאס האט זיך נישט איינגעגעבען און די וואהלען זענען יא פארגעקומען, איז רעכט ביי איינעם פון זיינע פערברענטע אנהענגער צו קאמפראמיטירען די יודישע קהלה, שטערען, און אפילו פאראליזירען איהר גאנצער טעטיגקייט. קוקט מען נישט דערויף, וואס אן קהלה-בודזשעט זענען אנגעוויזען א רייה שטאדטישע אינסטיטוציעס, וועלכע האבען א טייל פון זייער חיות און עקזיסטענץ צו פערדאנקען די סובסידיעס, וואס זענען אין בודזשעט פאר זיי פאראויסגעזעהן, און מען שטעהט אויף דער וואך, אז דער בודזשעט זאל חלילה נישט בעשטעטיגט ווערען. זאל די תלמוד תורה פערמאכט ווערען. זאלען די יודישע גימנאזיעס אונטערגעהן, זאלען די פאך-קורסען אויפהערען. זאל קיין גמלת חסד-קאסע נישט געשאפען ווערען, און אפילו די הילפס-געזעלשאפט „עזרה“ זאל דערביי ליידען און נישט בעקומען איהר צוגעטיילטער סובסידיע, וואס וואלט אפשר געקענט איהר ארויסהעלפען פון איהר געלד-נויט. דאס ארט נישט קיינעם, זאל אלץ בלייבען פערגליווערט און אויסגעלאשען, אבי דער קאמפף זאל ווייטער געפיהרט ווערען.

פרעגט זיך: ביז ווי לאנג קען אזא לאגע אנהאלטען? ביז וואן איז דער שיער, אז א גאנצע שטאדט זאל ממש אונטערגעהן און חרוב ווערען צוליב א קאמפף פון איין אינדיווידואום? פאר וואס קומט פארט נישט צושטאנד די דין תורה, וועלכע וואלט ענדליך אפשר א סוף געמאכט מיט דעם רבנות קאמף און די שטאדט וואלט געקאנט אנהויבען טראכטען פון א ברייטערע געזעלשאפטליכע ארבייט?

ווען וועט עס שוין פארט א סוף נעמען?

ב. צוויג.

אנדריי סאבאל.

לך לך.

(נאוועלע).

יודיש: ש. בענעט.

2)

(פארטזעצונג)

ביינאכט האב איך דורכגעזעהן אלע איהרע בריעף – און די ערצעהלונגען, וועלכע איך האב געלייענט האבען די אנגענארטע, ענטוישטע, בעליידיגטע א. ד. ג. מענער אויך געטוהן דאס זעלבע — און אין יעדער שורה האב איך געפונען דאס, וואס איך האב געזוכט, וואס איך האב פריהער נישט בעמערקט: דער אנהויב פון היינטיגען סוף. ווען איך האב א תל געמאכט פון איהר גאנצער קארעספאנדענץ — האב איך זיך גראטולירט. און איך האב זיך דערמאנט אן דעם גייסטליכען, וואס האט מיך געטויפט און די טויפמוטער פון אונזער חופה. מיר האבען חופה גענומען אויף דרום. ס'האבען דעמאלס אויפגעבליהט די מימאזעס און הינטער דער אבצוימונג פון דער קירכע זענען זיי געוועזען ברייט בעוואקסען. צוריקקעהרענדיג פון דער קירכע האב איך איבערגע'חזר'ט מיין פרוי: דו ביזט שוואך, איידעל ווי א מימאזע און שמעקסט ווי א מימאזע.

יא, איידעל און שוואך. אבער צי קען, צי וואגט בריהעכץ דערנעהטערין זיך צו דער מימאזע? דעמאלס וויקעלט איין די מימאזע איהרע בלעטלעך, זי בעקומט פחד: נאלי מע טאנגערע! *) — שרייט זי... יא, יא, איך ווייס, נישט ווילענדיג...

ווען מיין פרוי איז איינגעשלאפען, האב איך זיך אוועקגעשטעלט ביי איהר בעט. א, מיר זענען א פאלק אהן סענטיסענטען — דאס איז א רגע'דיגער, נישט נארמאלער אויפברויז. איך האב געקוקט אויף איהר, איך געדענק נישט, ווי לאנג איך האב געדויערט אין דער דאזיגער פאזיציע, איך ווייס נישט, צי א מינוט, צי א שעה, נור ווען איך בין געקומען צוריק א היים — האב איך געזעהן, אז די פערגאנגענהייט איז געשטארבען, אז עס גיבט נישט קיין צוריקקעהר, אז דאס אלעס, וואס איז דאס בעסטע אין דער נשמה — איז צוטרעטען און אז ס'איז שוין צייט זיך אויפצוועקען.

ס'האט שוין געטאגט. די זון האט אויפגעשיינט – נור די אויגען האבען וועה געטוהן פון דער זון, דאס סקריפען פון שניי און דער מינטערער קנאל פון איילענדען-זיך מאן האבען מיך דורכגענומען מיט א ציטער. א מענש פלעגט שטענדיג אויפציטערען, ווען מען וועקט איהם פלוצלינג אויף, אויב אפילו ער האט איבער דרייסיג — ער איז אנאליטיקער און ווייסט, אז שטענדיג לעבעדיג איז די אלטע דברה „לך לך“ — הויב דיך אויף און געה. וואוהין?

צום מיטאג איז געקומען מיכאל, מיין פרוי'ס ברודער. ברייט אין די פלייצעס, אנשטענדיג, די האר געשוירען „אלא יעזש“ א בעקאנטער קאנפעראסיסט, טראגט א פיין וועסטעל, און איך האב צופלאשעטע האר און קען נישט פערשטעהן דעם חלוק צווישען א קאאפעראטיוו און א אקציען-געזעלשאפט. פונדעסטוועגען ארבייטען מיר בשלום אין א שטארק ראדיקאלען פערלאג, מיר חבר'ען זיך, אדער, ווי

*) Noli me tangere... – וואג דיך נישט מיך אנצוריהרען. (ש. ב.)

ר׳ שמואל מאהילעווער בײַ ראָטשילדן *)

זיין השתדלנות און זיין רעדע

פון א. ש. הערשבערג.

סוף יאָהר תרמ"א, ווען ר׳ שמואל מאָהילעווער איז געפאָהרען פון ריי־כענהאָל, וואו ער האט זיך קירירט, האָט ער זיך געטראָפען אין פראַנקפורט מיט'ן דאַמאָלסדיגען בעקאַנטען אידי־שען גביר און משכיל יהושע צייטלין. רעדענדיג מיט איהם וועגען ישוב ארץ ישראל, האָט איהם יענער דערצעהלט אין נאָמען פון פרץ סמאָלענסקי׳ן, אַז זייענדיג אין פעטערבורג האָט איהם באַראָן האָראץ גינזבורג צוגעזאָגט גרינדען אין ארץ ישראל אַ קאָלאָניע פאַר 50 משפחות אויף זיין פאָטערס נאָמען.

דערהערענדיג דאָס, האָט זיך ר׳ שמואל שטארק דערפרעהט און האָט בעשלאָסען צופאָהרען צום באַראָן גינז־בורג און האַלטען איהם ביים וואָרט. באַראָן גינזבורג האָט זיך דאַמאָלס גע־פונען אין זיין אַמט־לונג אין פאַריז. ר׳ שמואל איז נאָרנישט קלערענדיג גע־פאָהרען גלייך צו איהם אין פאַריז.

געקומען צו גינזבורג׳ן און דער־מאָנט וועגען זיין הבטחה האָט יענער איהם געענטפערט: לה"דם!

ר׳ שמואל האָט נישט געקענט דער־געהן, צי פ"ץ סמאָלענסקין האָט טאַקי געזאָגט אַ ליגען, אָדער גיכער האָט באַראָן גינזבורג חרטה געהאָט, ווייל דערווייל האָט זיך געביטען אין דער רוסישער רעגירונג דער רצוש"ם: איג־נאַטאוו איז אַראָפּ אין דעמיסיע און אידען האָבען געהאָפט אויף ישועות אין רוסלאַנד.

אָבער ר׳ שמואל, דער גרויסער מאמין, האָט נעקלערט, אַז נישט אומ־זיסט איז ער מגולגל געוואָרען קיין פּאַריז, וואו ס'געפינט זיך די „אליאַנס" („כל ישראל חברים") און אַזוי פיל אידישע גבירים. מ'דאַרף זיך פּרובירען ביי זיי...

נאָר אַזוי ווי ער האָט נישט גע־וואוסט אין פאַריז וואו איין, וואו אויס, האָט ער געשיקט רופען צו זיך פון מיינץ יחיאל בריל'ן, דעם בעקאַנטען רעדאַקטאָר פון „לבנון", וואָס האָט פריער ארויסגעגעבען דעם זעלבען „לבנון" אין פאַריז און איז בעקאַנט געווען מיט דער שפּראַך און מיט אַלע פאַריזער אידישע געזעלשאַפטען און גדולים.

צוערשט זענען זיי געגאַנגען צום פאַריזער הויפּט־ראַבינער ר׳ צדוק כהן און נאָכדעם צו מיכאל ערלאַנגער. זיי זענען זיך צונויפגעקומען און ס'איז נעבליבען, אַז ר׳ שמואל זאָל דערלאַנ־גען אַ מעמאָראַנדום אין פראנצויז צו דער אליאַנס, אין וועלכען ער זאָל פאָרלייגען זיין פלאַן צו גרינדען א קליינע פּראָבע־קאָלאָניע פון אידיש־רוסישע ערד־אַרבייטער, כדי צו וויסען איינמאָל פאַר אַלעמאָל, צי ס'קען און צי ס'לוינט קאָלאָניזירען ארץ ישראל דורך אידען. הרב צדוק כהן און מי־כאל ערלאַנגער האָבען צוגעזאָגט צו אונטערשטיצען דעם פּלאַן. ס איז צו־שטאַנד געקומען א זיצונג, אָבער די אַסימילאַטאָרישע „אליאַנס" האָט אָפּגע־זאָגט.

דאַמאָלס האָט ר׳ שמואל געשריבען צו ר׳ צדוק כהן און צו ערלאַנגער, אַז ער האָט באַשלאָסען, נישט איוועקפאָה־רען פון די מערב יודען מיט גאָרנישט, אויב נישט פאַריזער „אליאַנס", וועט ער פאָהרען צו דער לאָנדאָנער „אגודת־אחים".

ר׳ שמואל האָט מיט זיין דראָהונג געטראָפען אין פינטעל. צווישען דער פאַריזער „אליאַנס" און דער לאָנדאָנער „אגודת אחים" איז דאַמאָלס געווען א קאָנקורענץ וועגען דער השפּעה אין מזרח און בכלל וועגען דער הגעמאָ־ניע איבער דער אידישער כלל־פּוזריי. ער האָט טאַקי תיכף געקריגען א תשובה אַז ער זאָל נאָך אויפוואַרטען אין פּאַ־ריז, ווייל זיי האָבען נאָך א האָפענונג, צו סעראינטערעסירען מיט ענין איינעם פון די היגע ראָטשילדס. און באַלד נאָכדעם האָט ער געקריגען א צווייטען בריף, אַז ער ווערט איינגעלאַדען אויף א אוידיענץ דעם ערשטען טאָג סוכות צו באַראָן עדמונד ראָטשילד.

בעת ר׳ שמואל איז געגאַנגען צו דער אוידיענץ איז געגאַנגען א שלאָגס רעגען. דער וועג איז געווען א ווייטער און פאָהרען אום יום־טוב האָט ער נישט געקענט; האָט בריל דעם גאַנצען וועג געהאַלטען איבער איהם דעם שירעם כדי ער זאָל נישט דאַרפען שטיין פאַר ראָטשילדען א אויסגעווייקטער...

אין וואָרט־זאַל האָט ער געטראָפען א היפשען עולם דיפּלאָמאַטען און פי־נאַנסיסטען, וואָס זענען געקומען לכבוד יום טוב אָפּגעבען ראָטשילדען זייערע וויזיט קאַרטען. אויף איהם האָבען שוין דאָרט געוואַרט צדוק כהן און ערלאַנ־גער, וועלכע האָבען איהם תיכף פאָר־געשטעלט פאַר ראָטשילדען.

ראָטשילד האָט איהם געבעטען זיצען און אויפגעפאָדערט אָנגעבען איהם זיין פערלאַנג. ר׳ שמואל האָט אָנגעהויבען:

„אלס אידישער רב קומט מיר אויס אָפט צו פאַרטיפען זיך אין אונזערע הייליגע תפילות, וואו אידען פרעגען ביי גאָט: „פאַרוואָס האסטו אונז געמאַכט צו שאַנד און צו שפּאָט צווישען אַלע פעלקער?" און איך פרעג זיך אַלע מאָל: צי זענען מיר טאַקי צו שאַנד און צו שפּאָט? דוכט זיך, וואו איז נאָך אַזאַ בארימט פאָלק, ווי יודען, וואָס האָט געגעבען דער וועלט דריי רעלי־גיעס מיט א ביבעל, וואָס ווערט איבער־זעצט אויף אַלע שפּראַכען? מיר האָבען געגעבען דער וועלט גרויסע פילאָזאָפען,

---

*) ר׳ שמואל מאהילעווער ז"ל איז בערך מיט עטליכע און פיערציג יאָהר צוריק געווען רב אין ראַדאָם.

רעד.

ער פלעגט זאָגען, מיר שטעהען אויף אַ בשותפות'דיגער פלאַטפאָרם.

מיין פרוי איז גישט ארויסגעגאַנגען אויף מיטאָג. מיכאל האָט אודאי עפּעס דערפיהלט. איז ער צו איהר נעגאַנגען. אין א רגע ארום איז ער צוריקגעקו־מען, ער האָט זיך דערנעהנטערט צו מיר מיט שנעלע טריט, וואַרפענדיג נע־רוועאיש מיט די הענד און עפענ־דיג ברייט דאָס מויל. איך האָב פער־שטאַנען וועגען וואָס ער וועט רעדען, איך האָב זיך אויסגעדרעהט און בין אַראָפּגעגאַנגען פון אונזער „בשותפות'־דיגער פלאַטפאָרם".

בײַ מיר זענען מענשען אָהן סענ־טימענטען און ווען ס איז אונז שלעכט אויף איין פלאַטפאָרם, געהען מיר אי־בער אויף די צווייטע.

אַלזאָ אין וועג אריין! איך זאָג:

— עס האָבען זיך געוואַלגערט אין דער וועלט דיינע אבות (טויף מוטער, אייך מיין איך נישט), וואַלגער דו זיך אויך.

איך האָב בעקומען אַ בריעף פון מי־כאל'ן. איך ווייס, מיט איין האַנד האָט ער געגלעט זיין „יצוש" אין מיט דער צווייטער האָט ער געשריבען, אַז מען טאָר נישט, מען טאָר נישט פון איין וואָרט, וואָס איז אָהן אויפמערקזאַמ־קייט ארויסגעזאָגט געוואָרען, מאַכען א גאַנץ וועזען, דאָס איז באמת א קרענק־ליכע רייצבאַרקייט. וואָס טהוט מען, חבר מיכאל, איך בין שוין אַזוי גע־קנעטען און אויף אַלע פּטראָנען פון די באַהן־הויפען פון דער גאַנצער וועלט וועל איך רעקלאַמירען מיין וועהטאָג.

III.

וואוהין געהט מען, וואספרען גאָט אין דיענסט מ'ן און ווי אזוי מתפלל זיין,

ווען די אויגען זעהען נישט קיין וועג און די אויערען זענען טויב אויף אַלעס און ווען איך ווייס נאָר איינס: לך לך.

אין סאַלאָניקי איז מיך אַנ'אַלטער יוד אין א פעסקע, ענהליך צו אַ טערק, מכבד מיט מ אָ ק ק אַ, פּלוידערענדיג אויף אַ צובראָכענער דייט־שער שפּראַך און פרעגט זיך וועגען פאָגראָמען. ער האָט א מאָהל געהערט וועגען קישיניוב. און נאָך פרעגט ער, צי מיר האָבען געהערט וועגען דעם, ווי אזוי מען האָט חרוב געמאַכט זייע־רע הייזער און צו גלויבען די רוסי־שע יודען, אַז ס'וועט קומען דער טאָג פון פרייהייט און פעראייניגונג.

איך האָב געענטפערט:

— יאָ, ווען מען שלאָגט אַ יוד אין פּאַלאַניקי, וויינט דער יוד אין האָ־מעל.

איך בעזיץ שלעכט דייטש, ער נאָך ערגער.

דאָ רוישט די גאַס, עס איילען זיך ערגיץ גריכען, טערקען, אַראַבער, עס שווינדלען הויכע טורבאַנעס, פערשליי־ערטע פרויען, די מענשען שרייען, די אייזלען קוויטשען, די בייטשען פייפען, — און אין דעם גערויש און געמיש ווילען צוויי יודען געגענזיי־טיג זיך פערשטעהען און קענען נישט און דער הימעל איבער זיי איז בלוי.

יאָ, מען שלאָגט דאָרט וועמען אין סאַלאָניקי און אַנ'אַנדערער אַנערקענט נישט קיין הכלטנער און נישט קיין יוד, ער געהט אין קירכע אריין און רוימט איין זיין גלויבען: דו ביזט שלאַנק, איידעל ווי א מימאָזע.

(פאָרטזעצונג קומט).

שריפטשטעלערס, דיכטערס, פארשערס און קינסטלערס; מיר האבען פערשפרייט דעם וועלטס אנדעל און האבען ארויסגעגעבען גרויסע פינאנס־סטען. מיט וואס־זשע זענען מיר צו שאנד און שפאט צווישען די פעלקער?

לעצטענס אבער איז מיר די זאך קלאר געווארען. זעהענדיג ווי קליינע האלב־ווילדע פעלקער, צווישען זיי חוירים־פאשערס, ווי סערביע און בולגאריע און די קליינע פערגרעבטע מאנטינעגרא, האבען געהאט אין זיך דעם שטאלץ און נאציאנאלען געפיהל צו קעמפען מיט ש׳ווערדען און ביקסען און אוועקלייגען זייערע לעבענס פאר זייער בעפרייאונג און איצט פערנעמען זיי חשוב׳ע ערטער צווישען דער פעלקער־משפחה, אבער ביי אונזער אידישען פאלק דערוועקט זיך נישט קיין שום נאציאנאלער געפיהל, צו וועלען בעקומען צוריק זיין זעלבשטענדיגקייט ווי א נאציע און מלוכה. מיר זענען באמת דאס איינציגע פאלק, וואס איז ביי אלעמען צו שאנד און שפאט. איך קלאפ אב די טהיר׳ען ביי אונזערע פאליטישע געזעלשאפטען און גרויסע פינאנס־סטען און בעט זיך ביי זיי צו מאכען בלויז א קליינעם פרוב, וואס ווען דאס זאל זיך איינגעבען, קען עס אמאל פיהרען צו אונזער בעפרייאונג. נישט מיט קיין בלוט־פערגיסונגען איז עס פערבינדען, נאר מיט א קליינער געלד־סומע, און דערויף געפין איך נישט ווער ס׳זאל זיך צו מיר צוהערען. מיט מיין פלאן לייג איך איצט דעם גורל פון אונזער פאלק אין עתיד אין דיינע הענד און איך האף, אז דו וועסט מ׳ין פאלגען, מיט וואס דו וועסט זיך מאכען־אומשטערבלעך אין אונזער געשיכטע.

די ווערטער האבען ראטשילדען שטארק געריהרט און ער האט מסכים געווען צו גרינדען א קאלאניע פאר אידישע פויערים אין א״י.

איידער ר׳ שמואל איז אבגעפאהרען פון פאריז, האט ער בעקומען פון הרב צדוק הכהן א פערפליכטונג־כתב אין נאמען פון עדמונד ראטשילד צו גרינדען א אידישע קאלאניע. א איבערזעצונג דערפון געפונען מיר אין ספר „יסוד המעלה״, וואו ס ווערט בעשרייבען די געשיכטע פון דער גרינדונג פון דער קאלאניע, וואס הייסט „עקרון״.

פון דאמאלס אן איז ראטשילד אריינגעצויגען געווארען אין דער ארבייט פון ישוב א״י מיט קאלאסאלע סומעס, וואס האט געגעבען דעם יסוד פון דער גאנצער אידישער קאלאניזאציע אין א״י.

דעם ערשטען טאג סכות היינטיגעס יאהר ווערט פינף און פערציג יאהר זינט ר׳ שמואל מאהילעווער ז״ל איז געשטאנען פאר ראטשילדען און געהאלטען זיין רעדע.

די רעטונגס = קאמיטעטען און פראטעקציאניזם.

ספעציעל פאר׳ן „ראדאמער=קעלצער לעבען״

פון לאזאר קאהאן

רעטונגס־ארבייט ווערט ווי בעקאנט, געטוהן אין א עת־צרה, אין א אומגליק, בשעת א קאטאסטראפע, נאך א חורבן, און ווען אין יעדער געזעלשאפטליכער און פילאנטראפישער טעטיגקייט איז זעהר שעדליך פראטעקציאניזם און פארטיי־פאליטיק איז על אחת כמה וכמה אזעלכע ערשיינונגען פאר א צייטווייליגער אינסטיטוציע געפעהרליך, פשוט א פערברעכען.

פראטעקציאניזם איז אפשר די שווערסטע מכה אין אונזער צייט. זי פערסמ׳ט אפט די שענסטע אידעאלען, צעברעכט די הייליגסטע פרינציפען פון דער געזעלשאפט, מאכט א תל פון פיל איידעלע איניציאטיוועס און צעשטערט די אויפטוהן פון ווירקליכע אידעאליסטען און סאציאלע טוהער.

די פראטעקציע־סיסטעם זייגט אויס דאס בלוט ביי דער מלוכה, טריקענט אויס דאס מארך ביי דער געזעלשאפט און גראבט אונטער אלע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס און צדקה־אנשטאלטען.

דער פראטעקציאניזם האט זיך אויך אריינגעגנב׳עט אין דער רעטונגס־ארבייט אויף דער יודישער גאס און קען ווערען א גרויסע סכנה פאר דער טעטיגקייט פון אונזערע געטרייע און איבערגעגעבענע ברידער פון יענער זייט ים, וויבאלד מיר וועלען בעצייטענס נישט אנגעמען קיין ענערגישע מיטלען קעגען די דאזיגע באצילען אין אונזער געזעלשאפטליכען לעבען.

בנוגע די רעטונגס־קאמיטעטען בעמערקען מיר א דאפעלטען פראטעקציע־סיסטעם: א אויסערליכען און א אינווייניגסטען.

די רעטונג׳ס־קאמיטעטען גופא מוזען אויך, ליידער, אנקומען צו זכות אבות און פיל לעבען טאקע אין חסד פון פראטעקציע. אויף דעם געביט האב איך בעגעגענט שרייענדיגע פאקטען. עס איז א פעסטגעשטעלטער פאקט, למשל, אז די לאגע פון די יודישע האנדווערקער און קליינהענדלער אין פינסק איז א פערצווייפעלטע און פונדעסטוועגען האט זיך דער „דזשאינט״ מיט׳ן פינסקער רעטונג׳ס־קאמיטעט נישט אזוי שטארק פעראינטערעסירט. ערשט נאכ׳ן בעזוך פון דער אמעריקאנער פארשטעהערין מיס מאי, האט ד. ד. ק. בעוויליגט צו אסיגנירען 600 דאלאר פאר דער פסח אקציע אין פינסק.

אין ראדאם האט דער דזשאינט אינסערגעשטיצט די פסח־אקציע מיט 500 דאלאר, וועלכע האבען לויט דעם דע־

זי איז געפאהרען נאך פאוואדזטניע קיין ווארשא...

(פון די ראדאמער מעשה׳לעך)...

פריילין ל..., א שעהנע בלאנדינקע מיט שווארצע אויגען, וועלכע האט געדרייצט א סך ראדאמער יונגע־לייט מיט איהר עלעגאנץ, שלאנקע פיגור, און לעבעדיגקייט, איז געזעסען אינ׳ם קופע־וואגאן פון צוג ראדאם—ווארשא און פאנטאזירט וועגען די נעכסטע פערגניגונגען און פערוויילונגס־ערטער וועלכע זי וואלט געוואלט בעזוכען אין דער פוילישער רעזידענץ, כדי צו פערגעסען אביסעל אן ראדאמער לאנגווייליגקייט מיט איהרע איינטאניגע קאוואליערען. שווער איז איהר, נעבעך, אנגעקומען, איידער זי האט אויסגעקעמפט ביי די עלטערען איהר לוסט־רייזע ביי די היינטיגע געשעפטס אנגעלעגענהייטען: דעם עלטערען מענטשען פון מיטעלשטאנד קריכען איצט נישט אין קאפ קיין מיידעלשע קאפריזען, מ׳דארף שוין זיין שטארק איינגעבאקען דעם טאטען אין הארצען אז ער זאל, צוליב דעם טעכטערל׳ס פערגעניגען זיין א בעלן צוגעבען זלאטעס.

פריילין ל. איז טאקע פון די גליקליכע, געגען ווילען פון וועלכע איהר אייגענער טאטע האט נישט געקענט באשטיין.

און אז זי וויל, העלפט עפעס? בקיצור פריילין ל..., ווי מיר זעהן, זיצט שוין אין א מזל׳דיגער שעה אין קופע. צופעליג האט זיך אין דער קופע אריינגעזעצט אויך דער סוחר ס... וועלכער איז געפאהרען געשעפטליך קיין ווארשא.

א סטאציע פאר דעמבלין געהט אריין אין קופע אן׳עלעגאנט געקליידעטער יונגערמאן, א שעהנער, פון הויכען וואוקס, ברונעט, אין גאלדענע אמעריקאנער ברילען מיט גרויסע „ברילאנטענע״ פינגער...

ס׳ווערט פערפיה׳ט א געשפרעך וועגען אלגעמיינע אומבעדייטענדע טאג־פראגען. דערנאך געהט מען איבער צו טעאטער און מאסקאראדען סעזאן, דער יונגערמאן דערצעהלט די סיורפריזען, וואס ס׳איז איהם אויסגעפאלען אויף פערשידענע פערוויילונגען פון פאריגען סעזאהן. פריילין ל... איז געווען ענטציקט פון דער רייכפארביגקייט פון׳ם ווארשאווער לעבען און האט אויסגעדריקט אויפ׳ן קול איהר צופרידענהייט צוליב דעם, וואס איהר איז אויך בעשערט האבען די מעגליכקייט דאס אלץ בייוואוינען און אפשר אנטייל צו נעמען.

— ווי וואלט איך מיך געשעצט גליקליך, ווען איך זאל האבען פרייע צייט און קענען אויך מיטפאהרען קיין ווארשא! — האט אויסגעשריגען דער עלעגאנטער הער. - מיר וואלטען זיך בעסער בעקאנט און מיר וואלטען א לעב געטוהן פא „ווארשאייסקיעמו״. ליידער מוז איך איצט אין דעמבלין אבשטייגען. אוי, געשעפט... געשעפט.. עס פערקירצט דעם מענשען׳ס יאהרען, פעגנעט די הענד און די פיס... נאר איך דענק, מיר וועלען זיך נאך בעגעגענען.

דער יונגער ברונעט האט ארויסגענומען זיין גאלדענעם פארטסיגאר, פעררויכערט א שמעקעדיגע האוואנע,

מאלסריגען קורס בעטראפען 3950 זלאטעס, דאגעגען, אין קוטנא, וואו די נויט איז פיעל קלענער ווי אין פינסק אין א פ ש ר אויך פון ראדאם. האט דער דזשאינט געגעבען דעם רעטונגס קאמיטעט 15000 גיל. פרעגט זיך: לויט וועלכער מאס פארטיילט דער „דזשאיינט" דאס געלד? ווען מיר שטעלען צוזאמען אזעלכע צוויי פאקטען, דערוועקט זיך די פראגע: צו שפילט דא נישט קיין ראלע באקאנטשאפט, פראטעקציע? און דאס טאר דאך לכל הדעות נישט געשעהן. אזא פארם פון פראטעקציאניזם פארדארבט און צושטערט די גאנצע רעטונגס־ארבעט אויף דער פראווינץ!

אז די טעטיגקייט פון די רעטונגס־קאמיטעטען גופא איז אויך נישט פריי פון פראטעקציע־סיסטעם — דאס איז א טרויעריגער פאקט. די פאטענטירטע און געשווארענע כלל־טוער, וועלכע האבען זיך מערסטענס אליין אריינגעזעצט אין די רעטונג'ס־קאמיטעטען, האנדלען ממש אויס'ן אלטען היימישען שטייגער און בעלי־בית'עווען מיט די געלדער, ווי דאס וואלט געווען זייער א פריוואטער ענין: מען איז מקרב אייניגע און בעקאנטע, מען פאוואריזירט אנשי־שלומינו'ניקעס און נאהנטע פארייליט. נישט קיין בעקאנטע לאזט מען לויפען צוה, א סוף מען מאכט די אלערהאנד שוועריגקייטען און עס פאסירט אפט, אז מען איז זיך נוקם אן פארטייגעגנער בנוגע שטיצע. איך האב געהערט וועגען א סך אזעלכע פאקטען אין ווארשע, לאדז, ווילנע, קוטנע, און אנד. שטעדט.

אין ווילנע, למשל, האט זיך די פראטעקציעס סיסטעם, פעראייניגט מיט אנ'איינגעא־טיגען גבאי'ישען ביוראקראטיזם, אריינגעבאכט אין רעטונג'ס קאמיטעט, נישט קוקענדיג אויף דעם, מעגליך, גוטען ווילען פון אייניגע זייערע טוער. דאס איז דאך שוין די אייביגע צרה פון אונזער געזעלשאפטליכקייט.

אזעלכע ערשיינונגען זענען נישט דערלאזבאר! מען מוז זיי אויסווארצלען אין אנהייב, עס זאל נישט פארוואנדלט ווערען אין א מכה אשר לא כתובה בתורה...

אין בודקין למזונות! – איז ביי אונז פארהאן אנ'אלטער אידעאלער געזעץ. און כלל־טוער, וואס פיהרען איין ביי רעטונג'ס־א־בייט, די סיסטעם פון פראטעקציע און פארטיי־פאווארי־טיזם מוזען אן דבורים בעווייזען ווערען פון אזעלכע פעראנטווארטליכע מיסיעס, ווי זיין ממונים אויף אמעריקאנער שטיצע פאר נצרכים און נסתרים!

ד"ר יוסף שאלמאן.

בעלעהרענדע ציפערן.

(ספעציעל פאר'ן „ראדאמער־קעלצער לעבען").

די ארץ־ישראל'דיגע רעגירונג האט פעראפענטליכט אין איהר אפיציעלען ארגאן די סטאטיסטיק פון דער איינוואנדערונג אין לאנד פארן חודש מאי. פון דער דאזיגער אפיציעלער סטאטיסטיק פעדינען קודם כל דערמאהנט צו ווערען פאלגענדע ציפערן, וועלכע בעווייזען אם בולטסטען דעם סאציאלען בעשטאנד פון די עולים. פון דער אלגעמיינער צאהל 1.600 איינוואנדערער פאלט אויף די פעימעגליכע, ד. ה. וועלכע בעזיצען 500 פונט און מעהר, איינגאנצען 160 פערזאן אדער 10 % (איינשליסליך די מיטגלידער פון זייערע משפחות.) דאגעגען די סערטיפיקאנטען, וועלכע קענען רעפלעקטירען הויפטזעכליך אויף פיזישע ארבייט, פיגורירען מיט א בעדייטענדער ציפער פון 1 200 ד. ה. 75 %.

די דערמאנטע ציפערן פאדערען, מ'זאל זיך גענוי אויף זיי אבשטעלען. זיי בעווייזען, אז פריוואטע קאפיטאלען פליסען אריין אין לאנד אין א זעהר לאנגזאמען טעמפא. דאס איז איבעריגענס אנ'אלטער אמת: פריוואטע קאפיטאלען ווערען אינוועסטירט דארט, וואו זיי קענען רעכענען אויף א לייכטען און באלדיגען פראפיט. אין א"י, אין א לאנד מיט א הויכע וואלוטא, דארף מען בכלל פערמאגען זעהר גרויסע קאפיטאלען, כדי צוצוטרעטען צו א נייער אונטערנעהמונג. מיט אונזער היימישען מאסשטאב קען מען די א"י־דיגע בעדינגונגען נישט מעסטען. אבער ס'איז דאך קלאר, אז קיין אימיגראציע און קיין שום קאלאניזאציע איז נישט מעגליך אהן ענטשפרעכענדע קאפיטאלען.

וואס טהוט מען אבער מיט די 75 פראצענט ארבייטזוכענדע, וועלכע קומען יעדען חודש קיין א"י? נישט דאס איז אונזער צוועק, אז מאסען מענשען זאלען איינוואנדערען אין לאנד און פערשארפען די ווירטשאפטליכע קאניונקטורען. מיר שטרעבען, אז אלע אונזערע ברידער, וועלכע בעזעצען זיך אויפן הייליגען באדען פון אונזער אלט־נייעלאנד, זאלען קענען זיך איינארדנען און פערשטארקען דעם ישוב, אלס עקאנאמישע און פאליטישע קראפט. דאס איז אונזער ציעל, וועלכער קען לייכט פערווירקליכט ווערען, ביי איין תנאי: מ'דארף שאפען נויטיגע קאלאניזאציאנס־מעגליכקייטען, נייע ארבייטס־פלעצער, מ'דארף אויפהויבען דעם אלגעמיינעם ניוואו פון לאנד, מ'דארף ענטוויקלען אלע צווייגען פון ווירטשאפט.

קען מען דאס אלץ טהון אהן געלד? ניין! מ'דארף האבען קאלאסאלע מיטלען, כדי אויפצובויען דעם היימלאנד; מ'דארף אנשטרענגען אלע אונזערע

און האט זיך פערטראכט.

— פריילין, ענטשולדיגט מיך, — רופט זיך אפ אין א ווילע ארום דער יונגערמאן. פון מיין זייט איז עס אפשר צו דרייסט, נאר איך וואלט אייך געוואלט בעטען א קלייניגקייט...

– וואס אזוינס? — פרעגט די שעהנע בלאנדינקע.

— איך האב דא אנ'אנגעשריבענעם בריוו צו מיינעם א שותף, א פאמיליענמענש, זעהר א אנגעזעהן הויז אויף ג... גאס אין ווארשא. פאר מיר איז זעהר וויכטיג, ער זאל איהם היינט, נישט שפעטער—מארגען ערהאלטען. ווען איהר ווילט אזוי ליבליך זיין... איך וואלט אייך קיינמאהל נישט פערגעסען די טובה...

— ווי איז רער אדרעס?

— אויפ'ן קאנווערט איז אנגעצייכענט קלאר: די גאס, נומער און פאמיליען־נאמען. אה, דער מאדאם . וואלט זעהר אנגענעהם געוועזען מיט אייך זיך צו בעקענען, זי האט שוין באלד אזעלכע פריילינס, ווי איהר...

— גוט. האט איינגעשטימט פריילין ל... טראכטענדיג ביי זיך, פארוואס זאל זי נישט טון א מענשען אזא אומזיסטע טובה.

דער צוג האט זיך א וואקעל געטון, אין וואגאן האבען זיך די פאסאזשירען אויך א טרייסעל געטון. פריילען ל... האט זיך צוזאמענגעשטויסען מיט'ן יונגען עלעגאנט, פון וואס ס'איז איהר אריבער אנ'עלעקטרישער ציטער איבער אלע ביינער.

— וואו נעמט מען אין ראדאם אזוינס? האט איהר א בליץ געטוהן אין מוח.—אזוי איז דאס: א גרויסע שטאדט, א גרויער לעבען און גרויסע נודנע יונגע לייט.

— רעמבלין! — האט אויסגעשריגען דער קאנדוקטאר.

דער צוג איז געבליבען שטעהן. דער ברונעט האט געכאפט זיין רענצעלע, זיך אפגעזעגענט מיט דער שעהנער ל... נישט פערגעסענדיג א קוש טון די שפיץ פינגער און א ויסגעשפרונגען, ווי אנ'אמת'ער ספארטסמאן פון טיר פון קופע, בעקומענדיג אנ'הבטחה, אז זיין בריוו וועט צו דער צייט איבערגעגעבען ווערען ריכטיג אין רעיעלע הענד פונ'ם אדרעסאט, אדער פרוי.

ווי אין א זיסען חלום איז געבליבען פריילען ל... זיצען נאכ'ן ארויסגעהן פונ'ם יונגערמאן. זי האט געדרעהט אין האנד דעם בריוו, וואס ער האט איהר איבערגעלאזט. ווי אנגענעהם האט געשמעקט פונ'ם קאנווערט! אפשר איז עס גאר צו'ן א כלה? — האט זי זיך געטראכט — „ער האט דאך געזאגט, אז דארטען זענען פארהאן פריילינס פון איהר עלטער..." און א כוואליע פון אייפערזוכט צו איהרע אומבעקאנטע ריוואלינען האט אויסגעברויזט ביי איהר אין הארצען.—„אה, זי וועט געהן זעהן איהרע קאנקורענטקעס.."

— „ענטשולדיגט מיך, פריילען; איך זעה, איהר זענט פערטראכט..." — האט זיך אפגערופען דער סוחר ס. א מענש אין די הויכע מיטעלע יאהרען, וואס איז געזעסען דעם גאנצע וועג און אריינגעקוקט אין א ספר'ל.

„ס'איז, אפשר, נישט מיין עסק, נאר אייער פאטער קען איך, דעריבער ערלויב איך מיך ארויסזאגען; איך האב דא בעאבאכטעט דעם עלעגאנטען העד און אויסגעהערט אייער געשפרעך מיט איהם... ער געפעלט מיר גאר נישט, אט דער יונגערמאן און די מעשה מיט דעם בריוו געפעלט מיר עפעס אויך נישט..."

פריילען ל... האט א קוק געטון

געזעלשאפטליכע קרעפטען, כדי דורכצופיהרען דעם גראנדיעזען פלאן פון דער אויפבוי־ארבייט, מ'דארף שאפען בעדייטענדע נאציאנאלע קאפיטאלען.

מאנכע געפינען א אויסרעד: קריזיס ווען דא אין לאנד הערשט א מורא'דיגער קריזיס, ווי קען מען טראכטען ויעגען א"י, וואס ליגט ווייט, ווייט פון פוילען? מ'פאלט אריין אין א אונבעגרינדעטען פעסימיזם און מ'פערגעסט, אז דא האנדעלט זיך וועגען א פאלק'ס־זאך, וועגען קיום פונ'ם גאנצען פאלק. און מ'פערגעסט דעם אלטען, אבער אייביג ריכטיגען אמת: אם אין אני לי – מי לי? אויב מיר וועלען זיצען פון דערווייטענס און ווארטען, אז אנדערע פעלקער זאלען פאר אונז ערפיהלען אונזערע פליכטען. קען מען פערגעסען וועגען א אייגען לאנד, וועגען א זעלבסטשטענדיגען נאציאנאלען לעבען. דאס גאנצע יודענטום, א חוץ אפשר די אמעריקאנער און דרום־אמעריקאנער צווייגען, לעבט יעצט איבער א שווערען קריזיס. אלס ביישפיל זאל דינען די געשיכטע פונ'ם רוסלענדישען יודענטום. אבער א"י איז אונזער נאציאנאלע היים, איהרע טהירען שטעהען אפען פאר אלע טיילען פונ'ם פאלק, און גראר דאס פוילישע יודענטום שיקט קיין א"י 50% פון אלע עולים. דאס פערפליכטעט. דאס פאדערט א ענערגישען אנטייל אין דער אלגעמיינער אויפבוי־ארבייט.

אין ארץ ישראל הערשט אויך א קריזיס. אין ראהמען פון א קליין לאנד, מיט א שוואכע ווירטשאפט, וואו דער יודישער ישוב צעהלט אינגאנצען 150 טויזענט, איז דער קריזיס שווערער אין זיינע פאלגען, ווי אין א מעהר ענטוויקעלטען לאנד. און דאך, אויב איהר וועט נעמען די לעצטע טאבעלע פון קרן־היסוד־הכנסות פאר'ן חודש יוני, וועט איהר זיך איבערצייגען, אז דאס קליינע, ארעמע, שוואכע ארץ־ישראל האט געגעבען 600 פונט אין דערמאנטען חודש, און דאס פוילישע יודענטום, וואס איז 20 מאל אזוי גרויס, ווי דער א"י'דיגער ישוב, האט געגעבען בלויז 1.200 פונט ד. ה. נור צוויי מאל אזוי פיל, ווי א"י.

די לעצטע ציפערען זענען אויך גענוג בעלעהרענדע. זיי זענען לעבעדיגע עדות, אז נישט די עקאנאמישע לאגע, נור דאס נאציאנאלע בעוואוסטזיין ווירקט אויף דעם וואוקס פון נאציאנאלע קאפיטאלען. מיר מוזען אלזא פערשטארקען דאס בעוואוסטזיין. מיר מוזען געדענקען אן אונזערע ברידער, וועלכע קומען קיין א"י, כדי פערשטארקען דארט אונזערע פאזיציעס; מיר מוזען זיי שטיצען מיט אלע אונזערע קרעפטען, ווייל זיי בויען דעם פונדאמענט, דעם יסוד פון אונזער צוקינפטיגען פרייען לעבען. און מיר מוזען געדענקען אן דער אינסטיטוציע, וועלכע העלפט שאפען דעם נאציאנאלען יסוד. די דאזיגע אינסטיטוציע, וועלכע אפעלירט יעצט צום געוויסען אין בעוואוסטזיין פון ראדאמער יודישער בעפעלקערונג הייסט–ק ר ן - ה י ס ו ד.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

מאגיסטראט וויל, א פנים, מפייס זיין די ברוגז'דיגע יודישע ראטמענער און האט בדעה אנצונעמען 60 יודישע ארבייטער צו עפענטליכע ארבייט.

צוטרעטענדיג בצנייפען א רייהע עפענטליכע ארבייטען אין שטאדט, האט דער מאגיסטראט צו דעם צוועק אנגעהויבען פערהאנדלען, צו פערגעספטירען ביז 300 ארבייטער, צווישען וועלכע ס'זאלען לויט ווי מען זאגט, אויך א־יינגערעכענט ווערען 60 יודען.

א פנים, אז דער מאגיסטראט וויל אפשר אזוי נאך מפייס זיין די יודישע ראטמאנער, וועלכע זענען אן'נע'ברוגז'ט געגען דער טאקטיק פון מאגיסטראט בנוגע דער ארבייט'ס־פערטיילונג פאר יודישע ארבייטער ביי דער קאנאליזאציע, צוליב וואס זיי זענען אלס פראטעסט נישט געקומען אויף דער לעצטער זיצונג אין שטאדט־ראט.

א זון דער'הרג'עט זיין אייגענעם פאטער.

אין דארף יאשיענץ סאלעצקי (ראדאמער קרייז) האט פאריגע וואך פאסירט פאלגענדער אונגעוועהנליכער פאקט:

א צוואנציג־יעהריגער זוהן האט דער'הרג'עט זיין 53—יעהריגען טאטען.

די סיבה פון מארד איז געווען א אינצידענט צווישען פאטער און זוהן צוליב 2 בינטלעך קארען.

פון האטווערקער־קלוב.

זונטאג דעם 8־טען ה. ח. קומט פאר אין לאקאל פון האנטווערקער־קלוב 5 א זייגער נאך מיטאג אנ'אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג פאר מיטגלידער און נישט מיטגלידער, אויף וועלכער ס'וועלען בעהאנדעלט ווערען אקטועלע פראגען, וועגען דער קאאפעראטיווער בעוועגונג און נאך אנדערע.

פערדריסליך אויפ'ן אידען, וואס מישט זיך נישט אין זיינע געשעפטען.

— איך וואלט אייך געראטען עפענען דעם בריף און בעקענען זיך פריהער מיט'ן אינהאלט. עפעס קומט ער מיר אויס שטארק פערדעכטיג...

— וואס אין עלטערע מענשען פאלט איין אין קאפ! רופט זיך אב פריילין ל...

— פאלגט מיך, בעט זיך דער סוחר.

עפעס אזוי ווי א ווערימל האט זיך אריינגע'גנב'עט אין הארצען פון דער יונגער פריילין. איהרע בליקען האבען אנגעהויבען בלאנדזשען איבער דער אויסגעשפרייטער לאנדשאפט, וואס האט זיך געזילבערט אין דער זומערדיגער פריה־מארגען טוי. די ווייטע סאסנעס פון די קליינע וועלדלעך האבען, סטארטשענדיג אין הימעל אריין, ווי מתרה געווען, זי זאל היטען די ביינער. א פאר אויסגעהערטע מעשיות פון דער היים זענען איהר אויך געקומען אויפ'ן געדאנק. זי איז געווארען אומרוהיג.

— „און אפשר זענט איהר גערעכט.

—האט זי זיך געווענדעט צו דעם סוחר...—ט'איז אזוי נישט שעהן עפענען פרעמדע בריוו... נאר, איהר האט שוין אריינגעווארפען מיך אין ספק... איך גלויב אין אייער ערפאהרענהייט"... — מיט די ווערטער האט זי גענומען דעם בריף און לאנגזאם און פארזיכטיג אויפגעקלעפט דעם קאנווערט:

„איך שיק אייך א שטיקעל שעהנע סחורה, א פרימא... וואס צו טון דארף איך אייך נישט לערנען"...

דאס איז געווען דער קורצער אינהאלט פונ'ם בריף.

פריילין ל... איז פינסטער געווארען אין די אויגען. דעם בריף האט זי ארויסגעלאזט פון די הענד, נאר דער סוחר ס.. האט איהם באלד אויפגעהויבען און זיך געווענדעט צו איהר:

— „פריילין, איהר זענט נאך א יונג קינד; מ'דארף אייך לערנען. אזוי דאס איבערלאזען, טאר מען אויך נישט. הערט מיך אויס, מיר קומען קיין ווארשא, געהען מיר ביידע אהין אין הויז פון אדרעסאט און מיר וועלען זיך איבערצייגען, מיט וואס דאס בריוועלע שמעקט. פאר מיר ברויכט איהר נישט מורא האבען, איהר קענט דאך מיך מן הסתם. איך וועל אייך זיכער נישט פערפיהרען.

— גוט, מיר וועלען געהן — האט פריילין ל... מסכים געווען.

קומענדיג קיין ווארשא זענען זיי אוועק לויט'ן אנגעוויזענעם אדרעס. דארט האט זיי אויפגענומען א מיטעליעהריגע שעהנע פרוי, וועלכע האט זעהר העפליך געדאנקט פאר'ן געברענגטען בריוועל. ווי זיי זענען אזוי געשטאנען, איז אנגעקומען כמעט א האלב־צעהנדליג יונגע מיידלעך און אלע האבען זיי געהאט צו ערלעדיגען געלעגענהייטס - בריוועלעך פון דער פרוי'ס בעקאנטע פריינד פון וועג. די אונבעקאנטע פרוי בעמערקענדיג, ווי דעם ח' ס. ווערט עפיס דער עסק פערדעכטיג, האט זיך מיט א בייזע מינע אנגערופען: וואס עפיס אזוי פיל בריעף? פון וואן האבען זיך פלוצלינג גענומען צו מיר אזוי פיל בעקאנטע? נישט אנדערע נאר דאס איז עפעס א קאוואל, געהט אייך געזונטערהייט, איך נעם נישט צו אייערע בריעף. –

אויפ'ן וועג צוריקגעהענדיג האבען זיך די מיידלעך געחאפט, אז מ'האט זיי געוואלט פערפיהרען און זיי האבען געדאנקט דעם ח' ס. וואס איז אויך צופעליג געקומען מיט אזא בריעף און טאקע א דאנק איהם זענען זיי ניצל געווארען.

דאס ראדאמער פריילין האט א חוץ די הערצליכע דאנקבארקייט פאר'ן ה' ס. אויך פערזאגט זיך מעהר נישט צו פאהרען קיין ווארשא נאך פאוואדזיעניע.

W.

מיט רעפעראטען וועלען ארויסטרע־טען די ה"ה: חיים ראסנער, פרעזעס פון צענטראלען האנטווערקער ־ פערבאנד, אין ווארשע, בראמבערגער, גאלדבערג מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע, און נאך אנדערע.

מיט א רייכען-קאסטיומען־אויסוואהל און בעזונדערס געטראכט פאר דער דעקאראטיווער זייט פון דער ביהנע. די אפערעטע ענטהאלט פרעכטיגע לי־דישע מוזיק.

אין די הויפט ראליען טרעטען אויף די בעקאנטע ארטיסטען: פרוי זאריצקא שפילמאן, באלבירסקי, פעלד, מאכא־ראווסקי, גוטמאן און שיינער.

די מוזיק ווערט געפיהרט אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען מוזיקער, ה' גאלדראט.

איז ה' קעסטענבערג נאמינירט געווארען אלס פעלד=ראבינער?

ערקלערונג פון אויבער=ראבינער פון דער פוילישער ארמעע, פולקאווניק ד"ר מיזעס.

אין צוזאמענהאנג מיט די קלאנגען, וועגען בעשטעטיגען ה' קעסטענבערג'ן אלס מיליטערישער רב, האט אונזער מיטארבייטער אין ווארשא אונז מיט־געטיילט וועגען פאלגענדען געשפרעך, וואס ער האט געהאט וועגען דעם ענין מיט'ן אויבער ראבינער פון דער פויליר־שער ארמעע, פולקאווניק ד"ר מיזעס.

אויף מיין אנפראגע — טיילט אונז מיט אונזער מיטארבייטער — ביים ד"ר מיזעס, צי איז טאקע אמת, דאס ה' קעסטענבערג איז בעשטעטיגט געווארען אלס פעלד־ראבינער, האט מיר ד"ר מיזעס אזוי געענטפערט:

ערשטענס קאן גאר קיין רייד נישט זיין וועגען נאמינירען וועלכען ס'איז רב אלס פעלד-ראבינער, ער ווייסט טון גארנישט צוזאגען און ווען ס'זאל זיך האנדלען וועגען אזא ענין וואלט ער אלס אויבער פעלד ראבינער אונבעדינגט געמוזט וויסען.

אויף מיין צווייטע פראגע—גיבט ווייטער איבער אונזער מיטארבייטער—אויב ס'וואלט זיך געהאנדעלט וועגען א פאסטען פאר א פעלד־ראבינער פון א. ד. א. ק. צי וואלט ער בעשטימט דעם ה' קעסטענבערג'ען? — דערויף האט ער מיר געענטפערט, אז — ניין! פארוואס נישט, האט ער מיר נישט גע־קענט עדקלערען, ער האט מיר בלויז געזאגט, אז דער ה' קעסטענבערג וואלט אזא פאסטען נישט געקענט פער־נעמען פשוט צוליב א סך און א סך טעמים.

מיט איין ווארט: עס איז קיין רייר נישט וועגען נאמינירען ועמען אלס פעלד-ראבינער, ממילא איז דאך אודאי און אודאי אויסגעשלאסען, אז די קלאנ־גען וועגען ה' קעסטענבערג'ען זאלען האבען וועלכע פ'איז גרונד.

אזוי האט מיר ערקלערט — פער־ענדיגט אונזער מיטארבייטער — דער אויבער־ראבינער פון דער פוי־לישער ארמעע פולקאווניק ד"ר מיזעס, און איך גלויב, אז דאס איז די גע־נויעסטע קוועלע.

בעשווינדעלט א ראדאמער סוחר.

מיט עטליכע טעג צוריק איז געפאה־רען קיין לאדז קויפען סחורה א גע־וויסער ראדאמער סוחר יועלוויל קא־וואלסקי. אויסשטייגענדיג אויפ'ן לאד־זער באהן-הויף האט זיך קאוואלסקי בעקענט מיט א עלעגאנט־געקליידעטען יונגערמאן, וועלכער האט זיך טאר איהם פארגעשטעלט אלס בעוואוסטער אין רייכער לאדזער מאניפאקטוריסט. אזוי ווי קאוואלסקי האט געדארפט אין לאדז איינקויפען פערשידענע סחורות, האט איהם זיין נייער בעקאנטער בע־גלייט און אין אוועגד זענען זיי אריין און א רעסטאראן אויף נארוטאוויטש־גאס עפעס צו פערבייסען. ארויסגעהענ־דיג פון רעסטאראן האט דער „בעקאנ־טער" צוגענומען ביי קאוואלסקי'ן דאס פעקעל מיט סחורה, וואס ער האט איינ־געקויפט אין לאדז און איז נעלם גע־ווארען.

דער ראדאמער סוחר האט ארומגע־זוכט זיין „פריינד" אבער אהן ערפאלג. וועגען דער גנבה האט קאוואלסקי געמאלדען דער פאליציי, וועלכע זוכט דעם אפעריסט.

פון יודישען טעאטער.

היינטיגען שבת צו־נאכט ווערט אין ראדאם צום ערשטען מאהל אויפגע־פיהרט די לאנג ערווארטעטע מעלאדי־שע אפערעטע „קאווקאזער ליבע", וואס ווערט איבעראל געשפילט מיט א רוי־שיגען ערפאלג.

די יורישע טרופע האט זיך פיל מיה געגעבען די אפערעטע זאל מיט דער גלאנצפולסטער פראכט אויפגעפיהרט ווערען. זי האט זיך ספעציעל פערזארגט

בריעף אין רעדאקציע.

ג' ה' רעדאקטאר.

איך האב דעם כבוד צובעטען אב־געבען א ארט אין אייער וו. צייטונג פאר מיינע פאלגענדע שורות:

אין צוזאמענהאנג מיט'ן רעזיגני־רען פון מיין מאנדאט דעם 26 יולי ל. י. אלס פערוואלטונג'ס־מיטגליד אין אין דער געזעלשאפט „טאז" געפין איך פאר נויטיג מודיע צו זיין דורך דער עפענטליכקייט, פאר די יעניגע, וועלכע האבען מיך געוועהלט אין די פערוואל־טונג. די סיבה פון מיין ארויסטריט, וועל־כע ערקלערט זיך צוליב פאלגענדע אומשטענדען:

אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג האב איך קריטיקירט די לייטונג פון דער דערמאנטער געזעלשאפט, אנוויי־זענדיג אויף דעם פאקט, דאס דער סעקרעטאר פון געזעלשאפט „טאז" איז גלייכצייטיג א בעצאהלטער בעאמטער און אויף אזא אופן פעראנטווארטליך פאר זיך אליין (!?). אלס מיטגליד פון דער פערוואלטונג האב איך מיך איי־בערגעצייגט, דאס די זומער ־ קאלאניע אין נארבאטקע, וועלכע האט געזאלט זיין בעשטימט פאר 35 קינדער ענט־האלט אין זיך 65 קינדער. קוואליפי־צירט די קינדער צום ארויספאהרען האבען נישט עטליכע דאקטוירים, ווי דאס פראקטיצירט זיך, נאר איין פער־זאן. פאר אויסשטעלען די צייגניש, אז דאס קינד איז ראוי צוגענומען פון דער זומער־קאלאניע האט מען פער־לאנגט 2 זלאטעס (!) אועלכע „קליי־נעקייטען" זענען די פאלגען פון דער געשאפענער לאגע, וואס די געזעל־שאפט „טאז" געפינט זיך אונטער דער השפעה פון איין פער־זאהן.

ווען ד"ר מוליער, אויך א מיטגליד פון „טאז" האט געוואלט ארגאניזירען „טראפען מילך" ביי „טאז" וועלכע איז אברענענדע נויטווענדיגקייט פאר די ארימע זויגלינגען האט מען פאר דער הילף געדאנקט.

נישט קאנענדיג מיטטראגען די פעראנטווארטליכקייט פון אזא מין „פאליטיק" אין א געזעלשאפטליכע אינסטיטוציע האב איך בעשלאסען צו רעזיגנירען פון מיין מאנדאט. צוליב די זעלבע מאטיוון האבען אויך רעזיגנירט די פערוואלטונגס - מיטגלידער די ה"ה: צאהן - ארצט טאטאר, גרינשטיין און פר'ל. וויינגארט.

ווי איך דערוויס זיך האבען די מיטגלידער פון דער רעוויזיאנס ־ קא־מיסיע בעשלאסען צונויפצורופען א אלגעמיינע פערזאמלונג. ווען די פער־זאמלונג וועט פארקומען ווייס איך נישט, דאגעגען ווייס איך, אז דער סעקרעטאר האט נאמינירט 3 מיטגלי־דער אויפן ארט פון די רעזיגניר־טע.

פאראויס דאנקענדיג פארן אבדרוקען די אויבענגעבראכטע שורות, פערבלייב איך מיט פולער אכטונג.

ד"ר שענדעראוויטש.

דער ווינער „הכח" אין ראדאם.

פון בעגלויבטע קוועלען ווערען מיר געוואויר, אז לויט דער איניציאטיוו פון ראדאמער ספארט-קלוב „בר־כוכבא" וועט דער וועלט־בעריהמטער יודישער ספארט-קלוב „הכח", וועלכער וועט שפילען דאנערשטאג דעם 12־טען אויגוסט אין ווארשא מיט דער דארטי־גער „פאלאניא", אויך בעזוכען, אויף זיין טורנעע, אונזער שטאדט, וואו ער וועט שפילען א י י נ ע ם ארער צ ו ו י י מעטשען מיט די היגע ספארט-קלובען.

כל הקודם זוכה

50 % מוז יעדער אנטהייל נעמען אין די געווינסען פון דער 5 קלאס. די ציהונג דויערט פון 11 שטרפיען ביז 13 וושעשיען. הויפט געווינס בעטרעפט 400 000 מיט קלענערע געווינסען צוזאמען 8.420.000 פרייז $^{1}/_{4}$ 50 זל. $^{1}/_{2}$ 100 זל. $^{1}/_{1}$ 200 זל.

איז צו בעקומען אויף גוטע בעדינגונ־גען פון גליקליכסטען קאלעקטאר.

L. H. ROZENBLUM

Radom Rynek 3

איילט צום גליק

קעלצער אבטיילונג.

צבי מאשקאוויץ.

MEDICE CURA TE IPSUM!

דער קאמף צווישען די דאקטוירים פון „לינת הצדק" מיט די אנדערע יודישע דאקטוירים פון אונזער שטאדט, האט לעצטענס אנגענומען א כאראקטער פון א געזעלשאפטליכען סקאנדאל. די ארימרייסענישען און קריגערייען זענען שוין דערגאנגען אזוי ווייט, אז די קעלצער יודישע בעפעלקערונג הויבט זיי אן סיהלען אויף דער אייגענער הויט דורכדעם, וואס א קראנקער, ביי וועמען ס'איז געוועזען א דאקטאר פון איין צד, קען שוין זיין זיכער, אין וואס פאר א געפעהרליכע לאגע ער זאל זיך נישט געפינען, אז די דאקטוירים פון צווייטען לאגער וועלען איהם שוין נישט בעזוכען.

און אפשר איז דער קעלצער בארען צו קליין פאר אזא „הייליגען" קאמף האט מען זיך בעמיהט, אז דאס אלעס וואס קומט פאר אין קעלץ, זאל געפונען אנ'אבקלאנג אין דער ווארשאווער פרעסע, בארייט אין פארם פון א קארעספאנדענץ.

מיר ווילען זעלבסטפערשטענדליך נישט בעשולדיגען וועלכען ס'איז צד, פאר דעם צושטאנד, וועלכער איז געשאפען געווארען. א דאנק דעם אונאויפהערליכען דאקטוירים-קאמף, אבער אלעס דארפט דאך האבען זיין גרעניץ.

ס'איז געקומען א מאמענט, ווען די יודישע עפענטליכקייט קען שוין מעהר נישט בלייבען גלייכגילטיג צו דעם אלעם, וואס ווערט אויף איהר חשבון אבגעטוהן.

די יודישע געזעלשאפט אין קעלץ, מוז שוין נעמען א ווארט אין דער פראגע און פערענדיגען דעם קאמף, וואס נעמט אן וואס אמאל מעהר געפעהרליכערע פארמען פאר דער יודישער בעפעלקערונג. פאראליזירענדיג דורך דעם קאמף די גאנצע געזעלשאפטליכע ארבייט.

אויב די יודישע דאקטוירים אליין האבען דורך די עטליכע יאהר נישט געקענט געפונען קיין רפואה צו דער קרענק פון ארומרייסענישען וואס האט זיי בעהערשט, זאלען זיי די זאך ארויסגעבען פון זייערע הענד. זאל נעוועהלט ווערען א עהרען-געריכט פון פארשטעהער פון פערשידענע היגע פאליטישע און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, וועלכע מען קען נישט חושד זיין אין סימפאטיעס, צו וועלכען ס'איז לאגער, אדער צד און מיר גלויבען, אז עס וועט די פערזאנען געלונגען דעם גאנצען קאנפליקט צו ליקווידירען. ס'פעהלט נאר א ביסעל גוטער ווילען פון ביידע צדדים און אונזער שטאדט וואלט פטור געווארען פון אנ'אנשיקעניש, וואס גיט איהר זיכער נישט קיין איבריגען כבוד.

אונזער דיפלאמירטע אינטעליגענץ דארף דאס אלעס פערשטעהן און ארויסווייזען איהר גרייטקייט זיך אונטערצוווארפען דעם פערלאנג פון דער געזעלשאפט, כדי א סוף צו מאכען צו דעם אונערהערטען סקאנדאל אין אונזער שטאדט.

די יודישע עפענטליכקייט פאדערט אייך אויף דערצו און איהר, יודישע דאקטוירים, מוזט די פאדערונג ערפילען.

דער לעגיאניסטען-צוזאמענפאהר אין קעלץ.

שבת פריה קומען צו פאהרען קיין קעלץ די ה"ה: מארשאל יוזעף פילסודסקי, פרעמיער בארטעל, אינערן-מיניסטער מלאדזשאנאווסקי, וויצע קריג'ס-מיניסטער גענעראל בורהארדט בוקאצקי און אנדערע.

דאס פראגראם פון לעגיאניסטען-צוזאמענפאהר:

שבת דעם 7|8

שבת פריה, קומט צו פאהרען מארשאל יוזעף פילסודסקי קיין קעלץ.

16—30 — וועט פארקומען א בעראטונג פון די דעלעגאטען אין זאל פון ניי אויפגעבויטען קינא פון ה' מ. עלענצווייג אויף סטאשיצא גאס.

זונטאג דעם 8|8.

8 אזייגער פריה, וועט פארקומען אויפ'ן פלאץ פון 3 טען מאי, נעבען שטאדטישען גארטען א שלאג-מארש פון קאראר.

8—45 וועט אנקומען אויפ'ן פלאץ מארשאל יוזעף פילסודסקי.

9 פריה, וועלען פארקומען מיליטערישע פייערליכקייטען אויפ'ן באזאר-פלאץ און הייליגען דעם פאהן פון שיסער-פעראיין („זוויאנזעק-סטשעלצאווי") און נאכהער — א דעפילאדע.

10—30 וועט פארקומען די פייערליכע ערעפנונג פונ'ם צוזאמענפאהר אין קינא-זאל פון ה' עלענצווייג אויף סטאשיצא-גאס.

די 14 טע שעה, וועט פארקומען א בעשותפות'דיג מיטאג אויפ'ן ספארט-פלאץ „סאקול".

18.30 — א פארלעזונג פון מארשאל פילסודסקי אין אויבענדערמאנטען קינא. די 22-טע שעה — א באנקעט פאר די געסט. 1—56 ביינאכט — דער אבפאהר פון די דעלעגאטען קיין ווארשא.

אויסער די אויבענדערמאנטע פאליטישע פערזענליכקייטען וועלען זיך אויך בעטייליגען אינ'ם צוזאמענפאהר אויסלענדישע מיליטערישע געסט פון: ליפא, פינלאנד, עסטאניע. ווי אויך דער פערטרעטענדער שעף פון דער ציוויל-קאנצעליי פונ'ם פוילישען מליכה-פרעזידענט ה' ק. שוויטאלסקי, גענעראלען, אפיצירען פונ'ם גענעראל-שטאב.

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז די יודישע בעפעלקערונג ווייזט ארויס א גרויסען אינטערעס צום צוזאמענפאהר און צום אויפנעמען די געסט דורך אבגעבען פיעל געזעלשאפטליכע און פריוואט לאקאלען פאר די געסט. אנ'אויספיהרליכען בעריכט פונ'ם צוזאמענפאהר וועלען מיר געבען אין קומענדיגען נומער פון אונזער צייטונג.

באלדיגע שטראפען פון דער פאליציי.

(וויכטיג פאר יעדען מענשען).

פון ערשטען אויגוסט אן געהט אריין אין קראפט די פעראָרדנונג פון רעגירונגס-קאמיסאר, בנוגע די באלדיגע שטראפען, וואס וועלען געמאכט ווערען דורך דער פאליציי, פאר עובר זיין אויף די זיכערהייטס און היגיעניע—פארשריפטען, ווי אויך פאר די גאס—בעוועגונג. די הויך פון די שטראף איז פאלגענדע:

1) פאר פעראומרייניגען די טראטוארען, פאסעען און גערטנער 1 זלאטע.

2) פאר אויסגיסען און ארויסווארפען נישט קיין ריינע זאכען פון די פענסטער און באלקאנען — 1 זלאטע.

3) פאר פעראומרייניגען פאדער הייזער, ארויסשטעלען קובלען מיט אונריינע זאכען, ווי אויך פאר נישט רייניגען די רינשטאקען — 50 גראשען.

4) פאר נישט בעגיסען די גאסען פאר'ן אויסקערען און פאר נישט רייניגען דעם הויף, אין די פארגעשריבענע צייט — 1 זלאטע.

5) פאר נישט בעלייכטען דאס פאדער-הויז און קלאזעט, פאר נישט פערמאכען דאס טויער — 1 זלאטע.

6) פאר אדורכפאהרען אויף דער לינקער זייט שאסע, וואו עס שטעהען די דראשקעס און אויטאס—2 זלאטעס.

7) פאר נישט האבען קיין בעלייכטונג אין אנ'אויטא, ראווערען און פאהר-וועגענס, פאר בענוצען זיך מיט נישט ערלויבטע שטאדט-סיגנאלען — 1 זלאטע.

8) פאר נישט האבען קיין ערלויבעניש אויף א דראשקע — 3 זלאטעס.

דער מנהל פון דער קאמאראווער ישיבה „אוהל ישראל" פערפיהרט יודישע קינדער און בעשווינדעלט די געזעלשאפט.

אין דער קעלצער יודישער קהלה זענען די וואך געקומען 3 יודישע קינדער פון לענטשנע ביי לובלין און דערצעהלט פאלגענדען פאקט:

מיט 2 וואכען צוריק איז געקומען קיין לענטשנע (ליבלינער קרייז) א יונגערמאן פון א יאהר 20 און זיך פארגעשטעלט אלס מנהל פון דער קאמאראווער ישיבה „אוהל ישראל", וועלכער זאמעלט געלד פאר רעד זעלבער ישיבה. דער דאזיגער מנהל, ראובן שניידערמאן פון ולאסשעוו (זאמאשטשער קרייז), א שוחט'ס א זוהן האט איינגערעדט די לענטשעצער יודען, אז ער האט אין קעלץ געגרינדעט א ישיבה און געבעטען, אז זיי זאלען מיט איהם מיטשיקען זייערע קינדער אין דער קעלצער ישיבה אריין, וועלכע איז נישט געשטויגען און נישט געפלויגען. די דארטיגע יודען האבען נישט לאנג געטראכט און איהם איבערגעגעבען זייערע קינדער. דער מנהל האט אויף דעם חשבון צוזאמענגענומען

אַ נישט קשה׳דיגע סומע געלד. פּאַקטיש האט ער די 4 יונגלעך: סענדער וויינבערג, אברהם פיינשמיט, יוסף טענענבוים און נח אַסטראווער געבּרענגט צופיהרען קיין קעלץ, און פון קעלץ האט ער מיט זיי אָנגעהויבען וואנדערן אין פערשידענע שטעדטלעך אין קעלצער קרייז און פארשטעלענדיג אומעטום די 4 ישיבה—קינדער, האט ער צוזאמענגענומען געלד. אבער אין כמיעלניק (קעלצער קרייז) איז ער פון די קינדער נעלם געווארען און זיי איבערגעלאזט „בערם ובחוסר כל״ הונגעריגע און דאַרשטיגע, צונעמענדיג ביי זיי די לעצטע פּאר גראשען. אזוי אַז קומענדיג קיין קעלץ, האט די קעלצער יודישער קהלה זיך משתדל געווען און די קינדער אהיים געשיקט אויף איהר הוצאה.

די יודישע בעפעלקערונג אויף דער פראווינץ ברויך מיט פאָרזיכטיגקייט זיך בּאַצוהען צום דאָזיגען פארשוין און נישט לאזען זיך ארייננפיהרען אין טעות, אננעמענדיג דעם נאכגעמאכטען סטעמפּעל פון ישיבה אלס אַ ריכטיגער.

די אלגעמיינע פערזאמלונג פון יודישע האנדווערקער.

זונטאג, דעם 1 טען ה. ה. איז אין אייגענעם לאקאל פון האנדווערקער־פעראיין פארגעקומען די פארטזעצונג פון, די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאמלונג.

ה׳ י. מ. רייזמאן האט געעפענט די פערזאַמלונג און האט פאַרגעליינט דעם פראטאקאָל פון די פעריטענדיגונג׳ס־קאמיסיע בנוגע דעם צוזאמענשטעל פון דער פערוואלטונג און ענין ש. סטראווטשינסקי. אויפ׳ן פארשלאג פון פּאָרז. נ. גוטמאן, איז די דיסקוסיע וועגען דעם פראטאקאָל געשטעלט געווארען אַלס לעצטער פונקט פון טאָג־אָרדנונג.

דער סעקרעטאַר ליינט פאר דעם בּיודזשעט פאר׳ן יאהר 1926, וועלכע איז איינשטימיג אָנגענומען געוואָרען.

ס׳האט זיך ענטוויקעלט אַ דיסקוסיע וועגען דער בעריכט׳ס־טעטיגקייט, נאך וועלכע ס׳איז מיט אַ בעדייטענדע מערהייט אויסגעדריקט געוואָרען צוטרוי די אַלטע פערוואלטונג.

דאן האט זיך ענטוויקעלט אַ דיסקוסיע בנוגע דעם פראטאקאָל פון די פערשטענדיגונגס־קאמיסיע, וועלכע האט געגעבען פאָלגענדען רעזולטאט: 1) די קאָמיסיע אנערקענט, אז דער ה׳ שמעון סטראווטשינסקי איז אונגעזעצליך אויסגעשלאָסען געוואָרען אלס מיטגליד פון פעראיין און ווערט דורך דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג ווייטער אָנערקענט אלס שטענדיגער מיטגליד. 2) מיט אַ מערהייט שטימען איז אָנגענומען געוואָרען די קאמפּראמיס ליסטע פון די נייע פערוואַלטונג מיט׳ן ה׳ גוטמאַן בראש.

די אַלגעמיינע פערזאַמלונג אין סוחרים—פעראיין

זונטאָג דעם 1־טען ה. ח 6 אזייגער אָוועגד איז אין לאָקאַל פון קרייז—סוחרים—פעראַיין פאָרגעקומען די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון סוחרים—פעראיין.

פּאָרז. ה׳ הערמאן לעווי האָט געעפענט די פערזאַמלונג און אין אַ לענגערע רעדע האָט ער בעריהרט די טראָגע, וועגען דעם שאַרפען קאָנפליקט צווישען די מיטגלידער פונ׳ם רעטונגס־קאָמיטעט. אַ דאנק די איניציאַטיוו פון געוויסע סוחרים – זאָגט ווייטער ה׳ לעווי, איז נאָך ווינטער געשאַפען געוואָרען אַ רעטונגס—קאָמיטעט, וועלכער איז בעשטאַנען פון פערשידענע סוחרים, וואָס האָבען דעמאָלט צוזאמענגענומען אַ סומע פון לערך 6000 זל. נאר צוליב געוויסע סיבּות, האָט דער קאָמיטעט אָבגעשטעלט זיין טעטיגקייט. לעצטענס האָט זיך דער פאָרשטעהער פון „דזשוינט״ געווענדעט צום פּרעזעס פון דער יודישער קהלה ה׳ רייזמאַן, און איהם פאָרגעשלאָגען צו שאַפען אַ קאָמיטעט נאָר פאר סוחרים, קליינהענדלער און מיטעלשטאַנד. אזא קאָמיטעט איז פאַקטיש געשאַפען געוואָרען, נאָר דער צוזאמענשטעל האָט נישט בעפרידיגט דאָס סוחרים׳טום, וועלכער צעהלט 80% פון דער אַלגעמיינער יודישער בעפעלקערונג. אַנשטאָט אַ סוחרישע מצה־הייט, איז דער קאָמיטעט בעשטאַנען פון פרייע פּראָפעסיעס, האַנדווערקער און אַ קליינע צאָהל סוחרים. דער קעלצער סוחרים־טום מוז האָבען זיין געהעריגע צאָהל פערטרעטער און טאָר נישט אונטערליגען דעם חסד פון דער מינדערהייט. ער אינטערפּרעטירט פאָרוואָס פערשווייגט די לאָקאַלע פּרעסע וועגען די בעשלוסען פון סוחר׳טום און זיינע פערזאַמלונגען, ווי אויך אַלע בעריכטען. מיר סוחרים – ענדיגט ה׳ לעווי, מוזען זיין גוט אָרגאַניזירט, קיינער זאָל מיט אונז נישט קאָנען קאָמאַנדירען און מיר מוזען שאַפען אַ בּשותּפות׳דיגען רעטונגס־קאָמיטעט מיט אַ פערטרעטונג פון 80% סוחרים.

ס׳האָט זיך ענטוויקעלט אַ דיסקוסיע אין וועלכע ס׳האָבען זיך בעטייליגט די ה״ה: לעוו, גרינבלאַט, קאָהן, בּימקא, וואַסער, זייפמאַן, קרישטאַל, אַסטראָוויק, קאַמינער, שטראַזבערג א. אַנד.

אין נאָמען פון „ראַדאָמער־קעלצער לעבען״ האָט בעקומען דאָס וואָרט צו אַנ׳ערקלערונג ה׳ ח. זיעלאָני, וועלכער האָט אויפמערקזאָם געמאַכט, אַז די צייטונג פון די ערשטע רגע אָן פון איהר ענטשטעהונג, גיט אויספיהרליכע בעריכטען פון סוחרים־פעראיין און די צייטונג וועט זיך בעמיהען אויך אויף ווייטער צו פערעפענטליכען אַלערליי בעריכטען, קאָמוניקאַטען א. אַז. וו., וואָס זענען נוגע דעם סוחר׳טום אין קעלץ און אומגעגענד.

די ערקלערונג פון ה׳ זיעלאָני האָט געהאַט אַ צופרידענשטעלענדע ווירקונג און איז דורך די פערזאמעלטע גענומען געוואָרען צו קענטניס.

בנוגע דעם רעטונגס־קאָמיטעט, אָדער „גמלת־חסדים—קאַסע״ האָבען אַלע רעדנער זיך אַרויסגעזאָגט פאַר אַ בּשותּפות׳דיגען קאָמיטעט.

נאָך דער דיסקוסיע איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַ אָרגאַניזיר־קאָמיטעט פון פאָלגענדע ה״ה: ה. לעווי, ב. לעוו, קופּפערמינץ, שטייגמאַן, שפער, זאַגייסקי, פרידמאַן, גאָטליב, קליינמאַן, הערמאַן, שמולעוויץ, וואַלדבערג, קאָהן און פישמאַן. ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען שריפטליך מיטצוטיילען דעם רעטונגס־קאָמיטעט, די בעשלוסען פון די פערזאַמלונג, פאָדערענדיג אַ קלאָרע תּשובה אין פערלויף פון 8 טעג. אין געגענפאַלס וועלען די 14 פערזאָן אַליין בּילדען דעם קאָמיטעט און שרייבען אַ בריף צום רעדאַקטאָר פון „ראַדאָמער קעלצער לעבען״, אַז די צייטונג זאָל זיין אין דעם פאַל אונפּאַרטייאיש.

ה׳ לעווי האָט רעפערירט די פראַגע וועגען די בעציהונגען פון דער וואַרשאַווער צענטראַלע פון איהרע פּראָווינצער אָבטיילונגען, וועלכע ווייזט לעצטענס אַרויס אַ זעהר שוואַכע פערר־אינטערעסירונג צו דער פּראָווינץ.

ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען צוזשיקען אַ געהעריגען מעמאָריאַל צו דער וואַרשאַווער צענטראַלע וועגען ענדערען איהר קאַלטע בעציהונגען צו איהרע אָבטיילונגען, ווייל אין געגענפאַלס וועלען די סוחרים פון קעלצער קרייז ווי געהעריג רעאַגירען און אַרויסציהען די געהעריגע קאָנסעקווענצען.

דערמיט האָט זיך די פערזאַמלונג געענדיגט. 12 אזייגער ביינאַכט האָט ה׳ לעווי געשלאָסען די פערזאַמלונג.

בעריכטיגונג.

אויפ׳ן סמך פון דז. פראוו. פון 8־טען פעברואַר 1919 זייט 289 אַרטיקעל נומער 22, פערפליכטעט אונז צו געבען אות באות, די אונז, פון דאָקטוירים־פערבאַנד אָבטיילונג אין קעלץ, צוגעשיקטע אָבשריפט פונ׳ם פּראָטאָקאָל בנוגע דעם בריעף פון דער געזעלשאַפט „לינת הצדק״ אין קעלץ, וועלכער לויטעט פאָלגענדעס:

א ב ש ר י פ ט.

אלס ענטפער אויפ׳ן בריעף פון ד״ר פעלץ אין דעם „ראדאָמער־קעלצער לעבען״ № 30, האָט די קעלצער אָבּטיילונג פון דאָקטוירים־פערבאַנד אין פוילען צוגעשיקט פאָלגענדען ענטפער, אין וועלכען עס ווערט פעסטגעשטעלט די געגענזייטיגע בעציהונגען מיט די ה״ה דאָקטוירים: פעלץ, שטרום און גאָלדשטיין, ווי אויך די בעשלוסען, וועלכע זענען זיי נוגע:

1) די ה״ה דאָקטוירים פעלץ און שטרום זענען לויט׳ן בעשלוס פון דער פערוואלטונג פון דעם דאקטוירים־פעראיין פון 20 לוטי ד. י. אויסגעשלאסען געווארען פון דעם פעראיין און זייערע נעמען זענען אויסגעשטראָכען געוואָרען פון דער דאָקטוירים־ליסטע פון קעלצער אָפּטיילונג.

2) אויפן סמך פון בעשלוס פון דעם 6 סעפּטעמבער 1925 זענען איבערגעריסען געווארען אלע געזעלשאַפטליכע און חברישע בעציהונגען מיט די דאָקטוירים פעלץ און שטרום. דאס זעלבע פערפליכטעט אויך אין בעציהונג צום ד״ר גאָלדשטיין, וועלכער האט זיך נישט אונטערגעוואָרפען דעם אויבענגענאנטען בעשלוס פון דער פערוואַלטונג.

דער פאָרזיצענדער פון קעלצער אָבטיילונג פון דאָקטוירים פערבאנד אין פוילן.

(—) ד״ר ק. קאָזשעראַדסקי

סעקרעטאַר:

(—) ד״ר זאָקרשעווסקי.

פון יודישען מעדכען־גימנאזיום פון פרוי וואָלמאַן.

דאָס מעדכען־גימנאזיום פון פרוי וואלמאן אין קעלץ אָלס די בעסטע יודישע פּעדאָגאָגישע גימנאזיום אין פוילען האָט בעדייטענט פערקלענערט דאָס שול־געלד אזוי, אַז אפילו די נישט פערמעגליכע עלטערען וועלען אויך קאנען בילדען זייערע קינדער. די נישט פערמעגליכע שילערינס וועלען ווייטער בעקומען בעדייטענדע הנחות.

Salon Fryzjerski
H. DĄBKA
RADOM, Lubelska 25.
Urządzony z całym komfortem i gruntownie odnowiony
POLECA SIĘ SZ. PUBLICZNOŚCI.
Specjalny gabinet dla PAŃ
z osobnem we ściem i osobną poczekalnią.
Obsługa pierwszorzędna.
Uwaga: Wielki wybór artykułów **sportowych, kosmetycznych i galanterja.**

PODZIĘKOWANIE.
Zarząd domu sierot żydowskich w Radomiu (Obozisko 6)
wyraża niniejszem najserdeczniejsze podziękowanie Sz. Panu Lekarzowi-Dentyście
HENRYKOWI TATAR
za bezinteresowną stałą opiekę nad uzębieniem wychowańców DOMU SIEROT.

וואטע און וואטעלין
אלע סאָרטען ביליגער ווי איבעראַל
איז ביי דער בעוואוסטער
ביאַליסטאָקער פירמע
MOZES LIPKES
Białystok, Lipowa 11
די פירמע אַרבייט אויך אויס אַלע סאָרטען
וואַטאָוועס דעקעס, וועלכע זי פארקויפט זעהר ביליג. עס ווערען אָנגענומען קלענערע און גרעסערע באַשטעלונגען.

אכטונג האנדווערקער!
זונטאָג דעם 8 טען שיערפּיען קומט פאָר אין האנדווערקער-קלוב
אַ אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאַמלונג
מיט'ן אנטייל פון די חברים:
חיים ראסנער, בראָמבערגער און גאָלדבערג.
אויף דאָס טעמא: **רוי-שטאָף, קאָאפּעראטיוו, פּראָפּאַגאַנדע.**
איינגאַנג פריי.

Kino „ODEON“ w Radomiu.
פון 5-טען ביז'ן 8-טען שיערפּ'ען ה. י.
PODSTĘPNY STRZAŁ
אין די הויפּט ראָל:
Betty Compson די בעריהמטע ארטיסטקי

Pierwszorzędne strzyżenie Pań
podług najnowszych żurnali
w specjalnym gabinecie damskim
Wiktora Grinsztajna
Radom,
Zgodna 1

„DYNAMO“
Kielce ul Sienkiewicza 61
Instalacje Elektryczne
siły i światła z przyłączeniem do sieci Elektrowni Kieleckiej, także
INSTALACJE fabryk, tartaków młynów etc.
Przewijanie Motorów i Dynamo-Maszyn:
sprzedaż żarówek i innych materjałów elektrotechnicznych.
Po cenach konkurencyjnych.

אכטונג!
צובראָכענע ראַוורען פּעררעכט איך און קלעב זיי אויס מט אייזען אויף איין גאז פייער. איך פּצררעכט אויך אלערליי טעפּ עמאליר׳טס, אלי. מיניאַווע אונד א. וו. איך שווייסעווע אויך טיילען פון סאמאכאָדען, רעהרען, בלאכען אונד ד. גל.
אלע ארבייטען ווערען אויסגעפיהרט מיט איין פיהליעהריגע גוואַראַנץ און פאר זעהר נידריגע פרייזען.
מיט אכטונג: **וולאשינסקי.**
אדרעס: ראדאם, שמאַראַ-קראַקאָווסקא 11.

Kino „CZARY“ w Kielcach
פּרעמיערא! היינט און יעדען טאָג פּרעמיערא!
PÓŁŚWIATEK PARYJSKI דאָס בעריהמטע בילד
דראמאט אין 9 אקטען. — אין די הויפּט-ראָלען
Mary Pickford i Charlie Chaplin

—הערען און דאמען!—
פערלאנגט נאר די בעסטע שוה-פּאסטע
„MARY“
ווער ס'האָט נאָר איינמאָהל פּרוביר'ט
האָט זיך איבערצייגט, אַז די בעסטע שוה-פּאסטע
„MARY“ איז נאָר
וואָס מאַכט בעקוועם און ווייך די לעדער און פערשאַפט
אַ הערליכען שפּיגעל—גלאַנץ
Fabryka przetworów techno-chemicznych
„MARY“ Warszawa (Sielce) Zajączkowska 9. tel 419 69

יעדע ווירטין דארף וויסען,
אַז די מאַשטש צו פּאדלאָגעס
„JASNIEJ SŁOŃCA“
גיט צו די פּאדלאָגעס, פּאַסאַדקעס און לינאָלעאום אַ שעהנעם און לאַנגדויערהאַפטיגען גלאַנץ, אָהן בענוצען זיך מיט בערשטען!
Jaśniej Słońca
פערטרעט אייל-פארב, פארבט ווייסע פּאדלאָגעס אין פּצרלויף
פון אַ שעה אויף די פּאָרבען:
מאַכאַגאַניאָווע און טינקעל ארזשעכאָווע
פּרובט און איהר וועט זיך איבערצייגען
פערקויף אין אַלע סקלאַד-אַפּטעטשנעס, זייף און פּארב געשעפטען.
Fabryka przetworów techno-chemicznych
„MARY“ Warszawa, (Sielce) Zajączkowska 9. Tel. 419:69

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC
Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlkowska № 20.